

Nr 35

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av motion om ändrad tid för granskning av röstlängd.

Ärendet

I detta utlåtande behandlas motionen II: 269 av herr Rask, fru Ekroth och herr Fridolfsson i Rödeby (alla s).

Hemställan avser: »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla om förslag till sådan ändring av lagen om val till riksdagen samt kommunal vallag, att tiden för granskning av röstlängd ändras till lämpligt antal dagar under juni månad».

Gällande bestämmelser

Grundläggande stadganden om röstlängder som grundval för rösträttens utövande återfinns för närvarande i 16 § riksdagsordningen, 6 § kommunallagen, 6 § kommunallagen för Stockholm, 7 § landstingslagen och 9 § lagen om församlingsstyrelse. Närmare bestämmelser ges i 37—53 j §§ lagen om val till riksdagen och 6—10 b §§ kommunala vallagen. Ytterligare föreskrifter lämnas i KK den 2 februari 1968 om allmän röstlängd och kommunal röstlängd (nr 20), som ersatt en tidigare KK den 18 april 1947 (nr 186).

Efter lagändring 1967 skiljes vad gäller riksdagsval på allmän och särskild röstlängd. Allmän röstlängd omfattar personer som är mantalsskrivna i riket medan särskild röstlängd avser här ej mantalsskrivna. Reglerna om kommunal röstlängd överensstämmer såvitt här är av betydelse helt med de om allmän röstlängd givna bestämmelserna (37—52 §§ lagen om val till riksdagen).

De *allmänna röstlängderna* tillkommer under samverkan mellan länsstyrelse, lokal skattemyndighet och valnämnd. Vidare medverkar pastorsämbetena genom visst uppgiftslämnande. Länsstyrelserna upprättar årligen stommarna till röstlängderna med ledning av registret över befolkningen i länet. Stommarna skall senast den 15 maj lämnas till de lokala skattemyndigheterna. Under maj och juni upprättar dessa myndigheter röstlängderna. Pastorsämbete skall senast den 12 juni avlämna vissa uppgifter per den 10 juni. Förhållandena sistnämnda datum skall nämligen i princip ligga till grund för prövningen av frågan om rösträttshinder föreligger. Senast den 30 juni skall röstlängderna vara färdiga och överlämnas till valnämndernas ord-

förande. Dessa skall framlägga röstlängderna för allmän granskning den 6—12 juli och sända personliga underrättelser till envar med stadig hemvist, som har antecknats som ej röstberättigad. Anmärkningar skall inges senast den 18 juli. Den 25 juli eller, om det är lördag eller söndag, nästa vardag sammanträder valnämnderna för prövning av framställda anmärkningar. Beslut skall fattas senast påföljande dag. Besvär kan anföras hos länsstyrelsen; de skall anmälas senast tredje dagen efter beslutsdagen och inges senast tionde dagen från nämnda dag. Detaljerade regler ges även om förfarandet vid länsstyrelsen i syfte att garantera ett snabbt avgörande. Länsstyrelsens beslut får ej överklagas annat än i samband med besvär över valförrättning, vid vilken beslutet tjänat till efterrättelse.

Rätt att framställa anmärkning hos valnämnd tillkommer den som anser sig själv oriktigt upptagen som ej röstberättigad ävensom den som anser annan felaktigt upptagen som röstberättigad. Däremot föreligger inte rätt att föra talan om att annan skall antecknas som röstberättigad; envar måste själv bevaka sin rätt i detta hänseende. Rätt att anföra besvär hos länsstyrelsen tillkommer endast den som fått anmärkning ogillad av valnämnden. En ytterligare rättelsemöjlighet infördes genom lagändringar 1966. Har någon till följd av uppenbart fel inte blivit upptagen som röstberättigad och har felet inte påtalats genom anmärkning hos valnämnden, äger länsstyrelsen på ansökan av vederbörande person eller av den lokala skattemyndigheten besluta om rättelse. För att kunna upptas till prövning skall sådan ansökan ha inkommit till länsstyrelsen senast den 1 september. Avslås eller avvisas ansökan, må besvär ej anföras däröver.

Reglerna om *särskild röstlängd* företer åtskilliga avvikelser. Skiljaktighet föreligger emellertid inte vad gäller tidpunkten för röstlängdens upprättande och för dess framläggande för granskning. Sistnämnda åtgärd liksom prövningen av anmärkningar ankommer på länsstyrelse. Något särskilt rättelseförfarande vid sidan av anmärkningsprövningen finns inte.

Av visst intresse i sammanhanget torde även vara gällande regler om *röstkort* (55 a § lagen om val till riksdagen, 19 § kommunala vallagen och röstkortskungörelsen den 2 februari 1968). Här skall endast erinras om att i princip envar enligt röstlängd valberättigad skall tillställas röstkort. Dessa skall avlämnas till postbefordran senast på trettiofemte dagen före valdagen. Röstkortet bör alltså normalt nå sina adressater i god tid före utgången av den stadgade tidsfristen för ansökan till länsstyrelse om rättelse i vallängd.

Frågans tidigare behandling

Röstlängdsutredningen framlade i slutet av år 1965 ett betänkande med förslag till nya bestämmelser angående röstlängdsförfarandet (SOU 1965: 76). I betänkandet föreslogs bl. a. författningsändringar, som skulle möjlig-

göra ett tidigareläggande av tidpunkten för valnämndernas övertagande av befattningen med röstlängden. Enligt förslaget skulle röstlängderna framläggas för granskning under tiden 12—17 juni och valnämndernas befattning med längderna avslutas den 30 juni. Betänkandet blev föremål för remissbehandling. Förslaget har inte lagts till grund för någon ändrad lagstiftning i nu berörda hänseenden.

Vid 1966 års riksdag genomfördes den ovan angivna reformen (prop. 71, KU 28, rskr 161), varigenom möjligheterna till rättelse av felaktigheter i röstlängd vidgades.

Vid 1967 års riksdag avslogs i enlighet med konstitutionsutskottets hemställan (utl. 23) en motion angående ändrade bestämmelser om upprättande av röstlängd, vars syfte överensstämde med den nu förevarande motionen. I utlåtandet erinrades om 1966 års reform och pågående departementsberedning av röstlängdsutredningens förslag.

Pågående utredningsarbete

1965 års valtekniska utredning har innevarande år erhållit vissa tilläggsdirektiv. Utredningen skall sålunda undersöka möjligheterna att förenkla och effektivisera valförfarandet. Utredningen bör kartlägga förutsättningarna för en sådan omläggning av valtekniken att valmaterialet kan sorteras, räknas och registreras på maskinell väg. I tilläggsdirektiven uttalas vidare, att det inte är uteslutet att införandet av maskinell teknik i valförfarandet kan kräva vissa ändringar i valorganisationen och att sådana rationaliseringsfrågor som berör denna bör uppmärksammas av utredningen. Utredningen bör bedriva sitt arbete med största möjliga skyndsamhet.

I detta sammanhang bör även antecknas, att under grundlagberedningens pågående översyn av riksdagens arbetsformer frågan om införande av vårval har aktualiserats i samband med överväganden rörande en omläggning av det statliga budgetåret samt riksdagens arbetsår och mandattid.

Motionen

Motionärerna uttalar att det stora flertalet röstberättigade på grund av semester inte vistas på hemorterna under nuvarande granskningstid och därför i praktiken saknar möjlighet att kontrollera om de är upptagna i röstlängd som röstberättigade. Motionärerna framhåller även svårigheterna att sammankalla valnämndens ledamöter under juli månad. Ett tidigareläggande av tiden för granskning av röstlängd med omkring en månad torde därför enligt motionärerna vara motiverat.

Utskottet

Till följd av röstkortssystemets införande 1960 samt tillskapandet 1966 av en möjlighet att rätta vissa uppenbara felaktigheter i röstlängd genom ansökan hos länsstyrelse senast den 1 september har det i vallagarna föreskrivna granskningsförfarandet beträffande röstlängd nu en väsentligt ringare betydelse än tidigare. Som framgått av den föregående redogörelsen pågår också för närvarande utredningsarbete, som tar sikte på genomgripande förändringar i vallagstiftningen. Med all sannolikhet kommer därvid även bestämmelserna om upprättande av röstlängd att upptas till övervägande. I detta läge finner utskottet ej skäl till någon riksdagens åtgärd i anledning av förevarande motion.

Utskottet hemställer sålunda,
att riksdagen avslår motionen II: 269.

Stockholm den 5 november 1968

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Georg Pettersson (s), Erik Olsson (s), Sveningsson (h), Sörlin (s), Hernelius (h), Sörenson (fp), Tistad (fp), Harald Pettersson (cp), Nyquist (s) och Ivar Andersson (s); samt

från a n d r a kammaren: herrar Adamsson (s), Nilsson i Östersund (s), Johansson i Trollhättan (s), Nelander (fp), Larsson i Luttra* (cp), Andersson i Billingsfors* (s), Wennerfors (h), Mossberg (s), Norrby (fp) och Lindberg (cp).

* Ej närvarande vid justeringen.